

NL

*Nuit
américaine*

Marc Camille Chaimowicz

17 __ 02 __ 13 __ 08 __ 2023

VIELS VIELS VIELS

Inleiding

Marc Camille Chaimowicz is een ingetogen pionier die al sinds het begin van zijn carrière in Londen in de jaren zeventig stevig tegen de heersende artistieke wind in vaart. Chaimowicz verzet zich tegen de autonomieclaim van de kunst en omarmde al vroeg de decoratieve kunsten waarbij hij design, schilderkunst, installatie, drukwerk, collages en teksten verweefde met zijn dagelijks leven tot een uiterst persoonlijke taal. Hij is na al die jaren nog steeds een belangrijke invloed voor jonge kunstenaars, niet in het minst door zijn voortdurende subtiele bevraging van de rol van de kunst en zijn camp esthetiek.

Net als zijn verfijnde, speelse werk, ontsnapt Chaimowicz aan gemakkelijke categorisering. Hij omarmt ambiguïteit in zijn persoonlijkheid als kunstenaar, door zich op te stellen als een discrete dandy, en in het werk dat hij creëert, dat in veel opzichten een voorloper is van recente onderzoeken naar gender en identiteit. Geboren in het naoorlogse Parijs uit een Pools-Joodse vader en een Frans-katholieke moeder en opgeleid in Engeland, neemt hij een unieke positie in op het kruispunt van twee kunstscenes, culturen en talen.

Deze tentoonstelling verbindt heden en verleden en brengt een van zijn vroegste installaties – *Celebration? Realife Revisited* (1972–2000) – samen met twee nieuwe werken: de reconstructie van zijn woonkamer van de afgelopen 40 jaar (1979–2023) en een reeks collages geïnspireerd op het romanpersonage Madame Bovary (2020–2023). Over deze drie werken schrijft Chaimowicz:

“Het eerste werd aanvankelijk opgevat als een geschenk voor anderen... Het tweede als een voormalig toevluchtsoord, en het derde als een afwijkend portret.” De drie werkgroepen onderzoeken intimiteit, huiselijkheid en de noodzaak om een eigen context te creëren.

Licht speelt een cruciale rol in deze tentoonstelling die overgaat van een donkere feestruimte naar het halflicht van een huiselijk interieur ontworpen om in te dagdromen, en tenslotte het gefilterde daglicht van een leeszaal. De titel, *Nuit américaine*, verwijst naar de filmtechniek waarbij overdag een nachtscène wordt gefilmd. Hier wordt het een metafoor voor het tonen van het echte leven door de filter van de kunst.

Curatrice: Zoë Gray

Zaal 1

In *Celebration? Realife Revisited 1972–2000*, de zintuiglijke installatie die de eerste ruimte van de tentoonstelling inneemt, wordt licht gefilterd in vele verschillende kleuren.¹

Chaimowicz maakte dit werk in de nasleep van de studentenprotesten van mei '68, waarvoor hij naar Parijs was gereisd. Na zijn terugkeer verbrandde hij het werk dat hij al zijn studentenwerk, sloot zich aan bij de gerenommeerde schilderopleiding van de Londense Slade School of Fine Arts – die op dat moment in het teken stond van de formalistische schilderkunst – en begon, enigszins tegendraads, installaties te maken. Hij beschouwde de installaties als een uitbreiding

van de schilderkunst tot een ruimtelijke en sociale vorm en werd zo een voorloper van deze nieuwe werkwijze. Vanuit zijn interesse in gastvrijheid was hij oorspronkelijk zelf aanwezig tijdens de tentoonstelling en bood de bezoekers een gesprek en een kopje thee aan. Zoals Kirsty Bell opmerkte, wordt dit werk tegenwoordig beschouwd als een “vroeg voorloper van de participatieve kunst die in de jaren negentig opgang maakte”.²

In zijn boek gewijd aan dit ene werk betoogt Tom Holert dat Chaimowicz’ post-pop *scatter environment* even schatplichtig was aan de glamrock als aan de kunstpraktijk. Het werk wierp vragen op over de dichotomie publiek/privaat, de grens tussen kunst en design en de identificatie op basis van gender, en maakte van de kunstenaar een soort art director en decorontwerper.³

Tentoongesteld in een voormalige balzaal in Londen, doen de zilver geschilderde muren denken aan het met zilver beklede interieur van Warhols Factory. Jean Fisher noemde de installatie “zowel hermetisch als bedwelmend: even kunstmatig uitbundig en provocerend als een bordeel, maar ook even somber en eerbiedwaardig als een kerk”.⁴

Toen hij het werk in 2000 opnieuw bekeek, benadrukte Chaimowicz dat veel van de “lage cultuur”-elementen van de installatie gewoon op straat werden gevonden:

“De straat, vooral ’s nachts, werd materiaal voor de noodzaak om de dominante culturele waarden te contesteren. We moeten beseffen dat de dominante cultuur zich deze

marginale positie geleidelijk aan heeft toegeëigend.”⁵

Terwijl *Celebration? Realife* zowel het feestelijke als het alledaagse omarmt, beklemtoont Chaimowicz dat het altijd fictie is geweest: “Veel van de elementen waaruit het werk bestaat bleken gewoon tot het dagelijks leven te behoren: alsof je begon te spacen zonder verdovende middelen. Dat betekent dat er sprake was van transformatie. Het vraagteken was een metafoor voor de kloof tussen de kunst en het leven.”⁶

Zaal 2

De feest sfeer gaat over in een rustigere stemming. Terwijl er in de eerste zaal geen sprake was van een vast standpunt, maar wel van afleiding door de vele elementen en hun veranderende reflecties, biedt Chaimowicz ons hier een installatie die frontaal en onbeweeglijk is en die aanzet tot zitten en bezinnen. We bevinden ons immers in de zitkamer van de kunstenaar, of toch zo goed als.

The Hayes Court Sitting Room (1979–2023) werd gemaakt naar aanleiding van deze tentoonstelling en is een theatrale evocatie van de kamer waarin Chaimowicz meer dan vier decennia lang droomde, werkte, gesprekken voerde, correspondeerde (en meer). Het belang van de huiselijke ruimte was al duidelijk in 1977, toen hij een kunstenaarsboek publiceerde met de titel *Dream... an Anecdote*. Hij gebruikt de derde persoon om het volgende over zijn toenmalige appartement te schrijven:

“Hier kon hij schuilen voor de buitenwereld, hier in deze beslotenheid verzamelde hij energie voor zijn geest en vond hij het contact met zichzelf terug.”⁷

In haar onderzoek naar kunstenaarshuizen beschrijft Kirsty Bell hoe het huiselijke domein historisch gezien genderspecifiek was: de architecturale buitenkant werd bepaald door mannen en de binnenruimte door vrouwen. “Decoratieve kunsten en textiel werden in de vroege jaren zeventig over het algemeen niet beschouwd als het domein van een mannelijk kunstenaar, en de expliciet huiselijke omgeving die Chaimowicz koos als het strijdperk van zijn creatieve productie al evenmin”, schrijft ze. “Hij stapte voorzichtig over de scheidslijnen tussen het vrouwelijke en het mannelijke heen en bood in plaats daarvan de mogelijkheid van een androgyne creatieve zone.”⁸

De kamer bevat handgedrukt behang, door de kunstenaar ontworpen meubels en bekleding, ingelijste kunstwerken of uitnodigingen voor eerdere tentoonstellingen, assemblages van voorwerpen met een sentimentele waarde en boeketten van gedroogde bladeren en bloemen. Chaimowicz’ allesomvattende benadering van het interieur doet denken aan de praktijk van Belgische architecten als Victor Horta (1861–1947) of Henry Van de Velde (1863–1957), die alles ontwierpen, van behang en stoffen tot koffieservies en kledingstukken. Naast eigen ontworpen elementen bevat Chaimowicz’ zitkamer echter ook een tafel van de hand van Eileen Gray, een kleine reproductie van Rodins

beeldhouwwerk *De Kus* en een foto van Jean Cocteaus handen, waardoor de grenzen tussen auteurschap en toe-eigening vervagen.

Het huiselijke interieur is voor Chaimowicz een indirect zelfportret, een theatrale plek waar het zelf kan opgevoerd worden. Deze installatie gaat nog een stap verder in die theatraliteit, zoals blijkt uit de opdeling van de kamer in vier delen van een decor. De installatie verplaatst een stukje Camberwell (Zuidoost-Londen) naar Brussel, maar ook in de oorspronkelijke zitkamer was er al sprake van een verplaatsing in tijd en ruimte, namelijk de invoeging van een Frans interieur uit het midden van de twintigste eeuw in een Engels gebouw van rond de eeuwwisseling. De reconstructie van de kamer biedt een subjectieve en vluchtige ervaring, niet de statische, gezaghebbende “museumificering” die typisch is voor bewaard gebleven kunstenaarsateliers en -huizen. Om dit fictieve aspect te versterken ensceneerde Chaimowicz wat hij beschrijft als “een versnelde fotosequentie van twee, nog naamloze personen die het werk *bezielen* via een vermoedelijke liaison...”.⁹ De foto’s die zo ontstonden en die hier getoond worden, functioneren voor de kunstenaar als de 21ste-eeuwse activering van een 20ste-eeuws interieur.

Zaal 3

Portretten, fictie en huiselijke interieurs spelen ook een centrale rol in het nieuwe werk, dat de derde zaal van de tentoonstelling in beslag neemt. Het is een reeks van 40 collages waarvan de productie begon in oktober 2020, diep in de

coronapandemie. Het uitgangspunt van de reeks is Madame Bovary, de antiheldin uit de gelijknamige roman van Gustave Flaubert uit 1856. Chaimowicz voelt zich al lang aangetrokken tot dit personage, dat door de conventies van haar tijd vastzit in een bekrompen wereld.¹⁰

Flauberts verhaal choqueerde de lezers toen het gepubliceerd werd. Emma Bovary is op zoek naar bevrijding en opwinding via romantiek en overspel, maar kent een tragisch einde vol verraad, bankroet en zelfmoord. In deze nieuwe reeks collages verbindt Chaimowicz de hunkering van Emma met recente ervaringen rond beperkingen, sociaal isolement en escapisme. “If only!” verschijnt als uitdrukking van verlangen in verschillende collages. Als bronmateriaal gebruikte hij fragmenten uit tijdschriften, literaire drukken en reproducties van werken van andere kunstenaars die zich richten op het huiselijke domein en verweefde die met eigen tekeningen en patronen. Veel van de collages bevatten luxeartikelen die zijn uitgeknipt uit het magazine “How to spend it” van de *Financial Times* (Emma zou dol geweest zijn op dit magazine!) die haar consumptieverlangens verbinden met de pogingen tot ontspanning-via-besteding van onze tijd.

Opgesloten in zijn nieuwe Londense appartement werkte Chaimowicz tijdens de pandemie zoals gebruikelijk aan de keukentafel. Hij maakte bij de voorbereiding van de tentoonstelling twee jaar lang collages, die hij om de twee weken naar de curator stuurde die de serie vervolgens haar titel gaf: *Dear Zoë*. Brieven hebben al vaker een belangrijke rol gespeeld in Chaimowicz’ werk en leven, omdat correspondentie per post beter past bij de snelheid waarmee hij reflecteert en

uitwisselt dan de brutale directheid van e-mails. Dit “druppelinfuus” van beeldmateriaal wordt hier in de presentatie van de collages gereproduceerd, in kleine groepjes rond de kolommen van de zaal, wat de inzage vergemakkelijkt.

Chaimowicz werkte vaak aan verschillende collages tegelijk en er vallen conceptuele verbanden en vormelijke herhalingen te ontdekken in verschillende werken. Ze werden niet samengesteld in de volgorde van Flauberts verhaal en de productie ervan gebeurde niet per thema. Er waren echter wel een paar veelzeggende toevalligheden: in de week dat de Hayes Court-zitkamer werd ingepakt om er een installatie van te maken, stuurde Chaimowicz de collage “Emma, now bereft of her worldly goods”, met een afbeelding van een interieur waarin alle meubels zijn gelabeld met “IN BESLAG GENOMEN”, “TERUGGEVORDERD” of “TE VERKOPEN”.

Naarmate de pandemie zich van de aanvankelijke naïeve schattingen van enkele weken uitbreidde naar enkele maanden en vervolgens jaren, veranderden de omvang, ambitie en emotionele lading van de collages. Er ontstond een groter gevoel van verbondenheid tussen de maker en het personage Emma, wellicht door hun gedeelde gevoel van sociaal isolement. Aansluitend op Flauberts uitspraak “Madame Bovary, c’est moi”, schrijft Kirsty Bell in haar voorbeschouwing van de tentoonstelling: “In Chaimowicz’ dualistische kosmos, bezield door de kracht van verbeelding, is ontsnappen mogelijk. De kunstenaar zelf *is* Emma. Camberwell New Road *is* het Parijs van het midden van de eeuw. Het echte leven *is* een celebratie.”¹¹

1. Het werk werd in 1972 getoond in Gallery House in Londen als onderdeel van *3 Life Situations*. Het kreeg zijn huidige vorm in 2000, toen de titel werd aangepast naar Bob Dylans album *Highway 61 Revisited*.
 2. Kirsty Bell, *The Artist's House: From workplace to artwork*, Sternberg Press, Berlijn, 2013, p.189.
 3. Tom Holert, *Celebration? Realife*, Afterall Books, Londen, 2007.
 4. Jean Fisher, in: *Past Imperfect Marc Camille Chaimowicz 1972–1982*, Bluecoat Gallery, Liverpool, The Orchard Gallery, Londonderry & John Hansard Gallery, Southampton, 1983, p. 8.
 5. *Celebration? Realife Revisited*, Frac Bourgogne & Koenig Books, 2005, p.95.
 6. Ibid., p. 61.
 7. *Dream, an anecdote*, Nigel Greenwood Inc Books, Londen, 1977, ongepagineerd.
 8. Bell, op. cit., note 2, p.186. Zie ook Beatriz Colomina, *Sexuality and Space*, Princeton Architectural Press, 1996.
 9. Uitspraak van de kunstenaar, 2022, onuitgegeven.
 10. Het boek van Flaubert komt aan bod in *Celebration? Realife*, en Chaimowicz heeft verschillende objecten gecreëerd die verband houden met haar personage. En in 2013 realiseerde hij 250 illustraties bij de hele roman, uitgegeven door Three Star Press.
 11. Kirsty Bell, in *The World of Interiors*, Februari 2023, p.54.
-

OVER DE KUNSTENAAR

Marc Camille Chaimowicz werd geboren in Parijs en groeide op in Londen, waar hij woont. Hij studeerde aan Ealing School of Art, Camberwell School of Art en aan Slade School of Fine Art. Zijn meest recente solotentoonstellingen zijn onder meer *Zig Zag and Many Ribbons...*, Musée d'art moderne et contemporain de Saint-Etienne Métropole (2022–23); *Dear Valerie...*, Kunsthalle Bern (2020); *Your Place or Mine...*, Jewish Museum, New York (2018); *An Autumn Lexicon*, Serpentine Gallery, Londen (2016); *Marc Camille Chaimowicz*, Secession, Wenen (2010); *To Furnish...*, Musée de la Piscine, Roubaix (2010), *Some Ways by which to Live...*, Frac Aquitaine, Bordeaux (2008); *...In the Cherished Company of Others...*, de Appel, Amsterdam & PMMK, Oostende (2008); *Zürich Suite*, Migros

Museum Für Gegenwartskunst, Zürich (2006). Zijn werk was te zien in groepstentoonstellingen in Palais de Tokyo, Parijs (2019), Le Consortium, Dijon (2019), MAMCO, Genève (2018), Centre Pompidou, Parijs (2016), Tate Modern, Londen (2012), Mu.ZEE, Oostende (2011). De kunstenaar wordt vertegenwoordigd door Cabinet Gallery in Londen, Galerie Neu in Berlijn, Andrew Kreps in New York en House of Gaga in Mexico-Stad en Los Angeles.

BEDANKT VOOR UW BEZOEK!

De tentoonstelling wordt ondersteund door: de Franse ambassade in België, het Institut Français in het kader van EXTRA, Mevr. Sylvie Winckler en Maryam & Roger Diener.

WIELS en de kunstenaar danken:

Anna Clifford; iedereen van Migros Museum für Gegenwartskunst; iedereen van Cabinet Gallery, Londen; en Gustave Flaubert.

Ook dank aan de WIELS-stagiairs:

María José Arévalo, Emma Benoit, Daniel De Decker, Maria Giulia Magli en Valentine Comte-Offenbach.

Ter nagedachtenis van Roger Cook.

Hou onze website en sociale media in de gaten voor het aanvullende programma van events!

WIELS.ORG

 [@WIELSBRUSSELS](https://www.facebook.com/WIELSBRUSSELS)

 [@WIELS_BRUSSELS](https://www.instagram.com/WIELS_BRUSSELS)

 [@WIELS_BRUSSELS](https://twitter.com/WIELS_BRUSSELS)

Beeld:

Marc Camille Chaimowicz, *The Hayes Court Sitting Room*, Oktober 2022. © de kunstenaar en Cabinet, Londen. Foto door Mark Blower.

